

יוצא דופן - כיוון שמאז ומתמיד היה למספר חלק נכבד בעיצוב סיפוריו, וידוע כי כל מספר "טבע בסיפור את חותמו".

הסופר - דונלד דאל, שיצירותיו לילדים תורגמו לשפות רבות וזכו לפופולריות מרובה, ממזג בסיפוריו דמויות יוצאות דופן, עלילה בלתי שגרתית והומור שופע ותוסס. בין ספריו "דני אלוף העולם" המספר על ידידות יוצאת דופן בין אב ובנו המשתפים פעולה נגד רשע רב נכלים; וכן הסיפור המוכר על "ג'ימס והאפרסק הענקי".

דונאלד דאל, שכמונו חי בדור בו הפרוע והקרוע (בשיער ובג'ינס) הוא האופנתי, ומלת ההתפעלות החיובית של הדור היא "לא נורמלי", לקח בספר זה את החירות לעסוק באגדות הידועות כבפאזל: כלומר להפרידן ולחזור ולהרכיבן מחדש מזוית ראייה שהעולם שבחוץ על גווניו ותפיסותיו משתבצים בה.

דרקון - ומשורר?

מאת: שולמית רוזינגר

אף כי הדרקון אינו אלא יצור דמיוני, שאיש אינו יודע בדיוק מי הוא ומה הוא, הוא כל-כך מעוגן באמנות המזרח-הרחוק ובספרות, שכשנתקלים במושג, יודעים מייד במה המדובר: זוחל מפחיד ודוחה בצורתו, שסימן ההיכר המובהק ביותר שלו הוא, שלהבות-אש יוצאות מפיו. בערך "דרקון" במילון האנציקלופדי מצאתי, בין השאר, ש- לעיתים קרובות מתייחסים אל הדרקון כאל התגלמות של משגיח, שומר-ראש-פוקח-עין). וזה, מן הסתם, מה שהביא את מרסלה לונדון לבחור בדרקון דווקא, כשהכניסה ללב המלך, בסיפור האגדה שלה הדרקון המשורר (הוצ. שופרא, 1998), כוונה, לגדל גור-דרקונים כ"דרקון-שמירה המופקד על ארמונו ועל ממלכתו ובעיקר על בתו האהובה". אולם ברור, שעיקר הכוונה של המחברת בבחירת הדרקון, היתה בפרדוקס שהיא מציגה בסיפורה. פרדוקס הבא לביטוי כבר בשמו של הספר: דרקון - ומשורר? כאמור, הדבר המשותף לכל הדרקונים, בכל תרבות ובכל דמיון-יצירתי, הוא להבות האש הפורצות מפיו. לא לחינם מושאל המושג "דרקון", ככינוי לאשה מרשעת, חדת-לשון. אולם בסיפור זה, לא אש שורפת ומכלה יוצאת מפי הדרקון, אלא משהו עדין, רך וקסום - שירה.

זהו סיפור-אגדה קלאסי, עם ארמון-רב-תפארת, מלך, מלכה ונסיכה ואף דרקון

יוצא-דופן. הארמון הוא ארמון טיפוסי לאגדות, רב צריחים וחדרים, שלכל אחד מהם שימוש משלו. המלך - הוא אדם "מרובע" וקשוח. המלכה, שמוזכרת בסיפור רק כבדרך אגב, עדינה, כנראה, מהמלך, כי לה מקדיש הדרקון את שירו על פרפרי-הגינה. הנסיכה - ילדה סקרנית, חביבה ונבונה, ערה למצוקתו של הדרקון ומעודדת אותו בידידותה. והדרקון?

אינני יודעת מדוע בחרה המחברת להסתיר את הדרקון הקטן עד שיגדל ויכנס לתפקידו כדרקון-שמירה. אולי משום שדרקון הוא חיה-מסוכנת, שלא צריכה לבוא במגע עם איש, ובוודאי לא עם הנסיכה, או - כדי להשיג את מומנט ההפתעה של הנסיכה, המגלה אותו במקרה, כשדמעותיו נוטפות על ראשה כגשם ביום בהיר. כך או כך, כשהדרקון מתגלה, אין בו דבר מהצפוי שיימצא בדרקון ואין הוא אלא יצור רכרוכי ואומלל, מוצף דמעות. דמעות תסכול ורחמים-עצמיים: "תפקידי להגן על בני משפחת המלוכה ובעקר עליך, נסיכתי, אלא שלצערי אינני מסוגל לבצע את תפקידי כהלכה. אינני מצליח להוציא את להכות-האש שלי מפי, מכיוון שדמעותי מכבות אותן..." "כדאי שתפסיק לבכות, כדי שהאש תוכל לבעור", - הציעה הנסיכה, ובהיגיון דיברה. אלא שהדרקון, מה הוא בעצם בוכה במסכנות שכזאת? הלא אין זה שאין הוא יכול להוציא אש מפיו, כמו שאין הוא חפץ בכך. מעדיף הוא שפיו יפיק מילים; מילים ההופכות לשירים. על כן דמעותיו הן גם דמעות של ריגוש והתפעלות - ממראות מרהיבים, מוסיקה ערבה, זכרונות נעימים, אהבה, עצב וגעגועים - כל אותם דברים המעוררים משורר ליצירה. מצד אחד הדרקון, ככזה, מבין שעליו "להיות דרקון"; אך מאידך גיסא, אין הוא בנוי לתפקיד זה. כלומר, הקליפה - אמנם של דרקון היא, אך התוך - אחר; שונה לחלוטין; ההיפך הגמור ממי שהוא דרקון. ומלחמה פנימית זו - בין החוץ, שצריך להיות מפחיד, דוחה ומאיים, לבין הפנים של נפש משורר רכה ורגישה - גם היא שמולידה את דמעותיו. מה שמזכיר לי ילד מגודל, שבהתאם למימדי גופו מצפה ממנו הסביבה "שיהיה גבר"; אבל למעשה הוא ילד קטן עדיין, שזקוק לחיבוק-אהבה ורוצה שיתר לו לבכות.

"והימים עברו ועמם חודשים ושנים. הנסיכה גדלה, הדרקון גדל ועמם גדל סודם המשותף - סוד שירו של הדרקון". וכל הזמן הזה לא ידע המלך, איזה מין "דרקון-שמירה" הוא מגדל בארמונו ורק כשהוא מתכוון לערוך מסיבה גדולה והוא זקוק לשומר שיעמוד במגדל התצפית וירתיע פולשים אפשריים, הוא מגלה את מהותו האמיתית. הדרקון מתחנן בפני המלך שישחרר אותו מהתפקיד שנכפה עליו בניגוד לרצונו ולאופיו, אך המלך איננו מבין שיתרונו של הדרקון הוא דווקא ביחודו. דומה, שמה שמדאיג אותו באמת זה - "מה יגידו?" ... "מה אעשה עכשיו?"

לא ארשה לך לגרום לי למבוכה שכזו בפני כל מלכי העולם. מה יגידו? מה יגידו?! שאינני מסוגל להגן כראוי על ממלכתו? איזה אסון, איזה אסון...". וכך הוצב הדרקון בעל-כורחו במגדל התצפית, מבודד מכל אדם, אך לא מהנוף שנושקף לעיניו ועורר אותו "לחבר שירים עצובים ושמחים על חיות ואנשים". והנסיכה ישבה ב"חדר ההקשבה", הקשיבה לשיריו ורשמה אותם בספר. ילדי החצר ראו אותה כותבת והפיצו את השמועה על הדרקון ויכולתו המופלאה. לכל הממלכות הגיע שמעו של הדרקון המיוחד ובזכותו גם המלך התפרסם כ"מלך חכם שכשרו באילוף דרקונים יוצא מגדר הרגיל". האם השתכנע המלך שיש בידו שכיית-חמדה נדירה, הראוייה להכרה וטיפול? לא ולא. אף כי לפעמים זקוקים אנו למישהו מהצד שיפקח עינינו לנעשה מתחת לחוטמנו, המשיך המלך להתעקש ולעמוד על דעתו ש"הדרקון חייב לשמש שומר במגדל ולגרש את הפולשים בעת סכנה".

ושעת המבחן הגיעה, כשצבא זר קרב אל הארמון במטרה לקחת בכוח את "הדרקון המיוחד ביותר בעולם". כדי להגן על הנסיכה, כדי להפתיע אותה ביום הולדתה ובעצם גם כדי להבטיח שיישאר בחברתה, "פתח הדרקון את פיו והוציא בפעם הראשונה בחייו, לשון-אש ענקית, שהגיעה עד המקום שעמדו החיילים". סוף טוב - הכל טוב: החיילים ברחו, הנסיכה חיבקה את צווארו של הדרקון ונשקה לו בקצה אפו, ואף המלך פקח סוף-סוף את עיניו להכיר בערך החיה הנדירה שברשותו, התרצה ומינה את הדרקון למשורר הלאומי של ממלכתו. וזאת אומרת, שהשירה ניצחה בסופו של דבר, ולא האש.

ומוסר ההשכל? "שרק בכוחה של הידידות בין הדרקון לנסיכה, רק בכוחה של האהבה הזו, הצליח הדרקון לנשוף אש, אש שנוצרה עמוק בלבו." או - שדרושה מוטיבציה מיוחדת כדי להוציא כוחות חבויים מן הכוח אל הפועל. זאת ועוד - שמותר להיות שונה ומיוחד, נאמן לעצמך, מבלי להיכנע לציפיות שהסביבה תולה בך וסוף הניצחון לבוא.

אין ספק שהציירת, הלה חבקין, הצליחה לתפוש את האווירה של האגדה ואת ההומור הרב השזור בה ולהשתלב בהם היטב בציוריה. הארמון הוא "ארמון מהאגדות" וכן גם המלך, הנסיכה - דמות עדינה ומלאה רוח, ומעל לכל הדרקון - רב הבעות, בהתאם לקורה במהלך הסיפור.

יש כוחות קסם באהבה, בשירה ובאגדה, כתבה מרסלה לונדון בהקדשה שבפתח ספרה והוכיחה, באגדה נחמדה זו, שאמנם כך הוא הדבר.